

Helsingin sosiaaliviraston johtava lakimies Tapio Rätty käsittelee palstalla sosiaalihuollon ajankohtaisia lakikysymyksiä.

Lakisivut tarjoavat juridista hyötytietoa sosiaalialan ammattilaisille.

Juristin nurkkaus -palstan lisäksi sivuilla julkaistaan muita sosiaalialan juristien kirjoituksia, lakiuutisia ja lakitiedon verkkopalvelujen esittelyjä.

Vireillä eduskunnassa -palstalle kootaan hallituksen lakiesityksiä.

Kerro meille, mitä aiheita toivot sivuilla käsiteltävän: palaute@sosiaaliturva.fi

Vaikeavammaiselle henkilölle järjestetty palveluasuminen henkilökohtaisen avustaja-järjestelmän turvin on maksuton erityispalvelu. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan kunnan oli huolehdittava myös avustajan palkanmaksusta, kun vammaisen henkilö ei kyennyt sitä hoitamaan.

Palveluasumiseen liittyvät palvelut järjestettävä maksuttomina

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos hän vammansa tai sairautensa vuoksi välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Palveluasumista järjestetään vammaisen henkilön omassa kodissa tai muussa tarpeenmukaisessa, yleensä kunnan järjestämässä asumismuodossa. Palveluasumiseen kuuluvat myös asumisen mahdollistamiseksi tarvittavat palvelut ja tukitoimet.

Palveluja ja tukitoimia tulee järjestää henkilön tarpeen mukaan silloin, kun ne liittyvät palveluasumiseen. Niille ei tuolloin voi määrittellä määrärahoihin perustuvia rajoituksia, vaikka ne olisivat muuten määrärahasidonnaisia.

Korkeimman hallinto-oikeuden muutaman vuoden takaisessa ratkaisussa (12.9.2001 T 2163) oli vaikeavammaiselle henkilölle myönnetty palveluasuminen, joka järjestettiin osittain henkilökohtaisen avustajan palkkaamisella. Koska avustajan palkkaaminen liittyi palveluasumisen järjestämiseen, ei kysymyksessä ollut määrärahasidonnainen tukitoimi, vaan kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu, jolloin määrärahoihin perustuvaa rajausta ei voitu käyttää perusteena palvelujen ja tukitoimien määrälle eli henkilökohtaisen avustajan tuntimäärälle.

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (1992/734) 4 §:n mukaan palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat maksuttomia, jos vammaisen henkilö ei saa niihin korvausta muun lain kuin vammaispalvelulain perusteella.

Palveluasumista järjestettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, minkälaisia maksuja ensisijaisista palveluista tai tukitoimista peritään. Jos ensisijaisina pidettävät palvelut ja tukitoimet ovat maksullisia, voi näiden palvelujen ja tukitoimien järjestäminen maksullisena vaikeavammaiselle henkilölle perustaa henkilölle oikeuden vaatia itselleen palveluasumista ja siihen kuulu-

via palveluja maksuttomina (vrt. KHO 23.10.1996 T 3308).

Jos palveluasumista toteutetaan henkilökohtaisen avustajajärjestelmän avulla, vammaisen henkilö on työnantaja suhteessa avustajiinsa. Kunnan pitää korvata kohtuulliset kustannukset tästä työsuhteesta aiheutuvista kustannuksista.

Kunnan vastattava laajasti työsuhteesta aiheutuvista kustannuksista

Vammaispalveluasetuksen 16 §:n 2 momentin mukaan kunnan korvausvelvollisuuden piiriin kuuluvat palkkakustannukset, työnantajan lakisääteiset maksut ja korvaukset sekä muut kohtuulliset avustajasta aiheutuvat välttämättömät kulut. Työnantajan lakisääteisiä maksuja ovat muun muassa sosiaaliturvamaksu, eläkemaksu, pakolliset tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksut sekä työterveydenhuollon maksut.

Muilla kohtuullisilla kustannuksilla tarkoitetaan sellaisia työnantajalle aiheutuneita kustannuksia, joita ilman avustamiseen ei olisi voitu ryhtyä tai sitä ei olisi voitu jatkaa. Kyseeseen voivat tulla esimerkiksi työntekijän opastuksesta ja koulutuksesta johtuneet kulut tai kustannukset, jotka ovat aiheutuneet esimerkiksi työturvallisuustekijöiden huomioonottamisesta. Mahdollista on, että myös vammaisen henkilön työmatkoista johtuneet avustajan matka- ja majoituskulut voivat tulla korvauksen piiriin.

Säännöksen soveltamisala on laaja, ja jos voidaan näyttää, että kustannukset ovat syntyneet vammaisen aiheuttamista rajoituksista ja työsuhteesta johtuvasta perusteesta, on kustannukset korvattava. Edellytyksenä on, että kysymys on asetuksen kohdan tarkoittamista välttämättömistä, kohtuullisina pidettävistä kustannuksista.

Vammaiselle henkilölle työnantajana kuuluu oikeus päättää siitä, miten ja missä työtä tehdään. Työnantajalle kuuluu myös velvollisuus huolehtia palkanmaksusta.

Kunta voi suorittaa henkilökohtaisen avusta-

jan palkkaamisesta aiheutuvista kustannuksista korvauksen vammaiselle henkilölle itselleen, joka huolehtii palkanmaksusta. Kunta voi myös toimia vammaisen henkilön puolesta niin sanottuna maksuapulaisena, joka huolehtii palkan maksamisesta suoraan vammaisen henkilön avustajille eli työntekijöille.

Palkanlaskenta ja -maksaminen voivat tulla kunnan hoidettaviksi

Viime maaliskuisessa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa (30.3.2006 T 761) oli kysymys palkanlaskennasta, -maksusta ja siihen liittyvien tehtävien hoidosta silloin, kun vammaisen henkilö ei kyennyt niistä itse huolehtimaan.

Vaikeavammaiselle henkilölle oli järjestetty palveluasumista kotona henkilökohtaisen avustajan ja kotipalvelun turvin. Hänellä oli yksi kokopäiväinen ja yksi puolipäiväinen avustaja.

Vaikeavammaisella henkilöllä oli useita vaikeita oireyhtymiä ja sairauksia, jotka aiheuttivat hänelle erittäin vaikeasti vammauttavan hermo-

särkyoireiston. Lääkinlausunnon mukaan hän ei lääkittynä kyennyt luotettavasti suorittamaan laskutoimituksia eikä käsittelemään numeroita tai ajattelemaan loogisesti. Lääkärintodistuksesta voitiin päätellä, että hän oli lääkityksensä vuoksi ajoittain kykenemätön vastaamaan ja selviytymään palkanlaskennasta ja -maksusta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että koska asiakasmaksulain mukaan palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut ovat maksuttomia ja kun vammaispalveluasetuksen 16 §:n 2 momentin mukaan kunnan korvattaviin kustannuksiin luetaan työnantajan maksettavaksi kuuluvien lakisääteisten maksujen korvauksen ohella muut kohtuulliset avustajasta aiheutuneet välttämättömät kulut, oli kunnan huolehdittava valitsemalla tavalla, vaikeavammaisen henkilön ollessa siihen kykenemätön, myös työnantajan velvollisuuksiin kuuluvasta palkanlaskennasta ja -maksusta hänen sijastaan.

Tapauksessa merkityksellistä on se, että kysymys oli palveluasumisen järjestämisestä, johon

vaikeavammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus ja joka on saajalleen maksutonta. Tässä tilanteessa oli henkilökohtaista avustajajärjestelmää koskevia säännöksiä, vammaispalveluasetuksen 16 §:ää sovellettava siten, että henkilön oikeus saada palveluasumista maksuttomana voitiin turvata ja toteuttaa.

Oleellista oli lisäksi se, että henkilön vamma ja sairaus estivät häntä itseään huolehtimasta työnantajalle kuuluvista palkanmaksuvelvoitteista. Samankaltainen tilanne voisi syntyä, jos vaikeavammaisen henkilö ei muusta syystä, esimerkiksi alaikäisyytensä vuoksi, voisi huolehtia kyseisistä velvoitteista. Tilanne muuttuisi, jos kyseessä ei olisi palveluasumiseen liittyvä tukitoimi tai kun vammaisen henkilö pystyy itse huolehtimaan palkanmaksuvelvoitteista. Tällöin kunnalle ei siirry velvollisuutta huolehtia työnantajalle muutoin kuuluvista velvoitteista. ●

Ajantasainen lainsäädäntö sekä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja verkossa www.finlex.fi